

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων
Εξεταζόμενο Μάθημα: **Ιστορία, ανθρωπιστικών σπουδών**
Ημ/νία: **12 Ιουνίου 2017**
Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

ΘΕΜΑ Α1

Α. Εκλεκτικοί: Σχολικό, σ.77: Μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1862 προέκυψαν νέα πολιτικά κόμματα. Ένα απ' αυτά, με μικρότερη απήχηση, ήταν και οι Εκλεκτικοί, μια ετερόκλητη παράταξη [...] σταθερότερες κυβερνήσεις.

Β. Στρατιωτικός
Σύνδεσμος: Σχολικό, σ.86 - 88: Το 1909 συντελείται μια τομή [...] έχοντας επιτύχει τις επιδιώξεις του.

Γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής: Σχολικό, σ.152: Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λωζάννης [...] της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμίων.

ΘΕΜΑ Α2

A2, B6, Γ1, Δ5, Ε4

ΘΕΜΑ Β1

Α. Σχολικό, σ.82: Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα [...] και στα συμφέροντα κάθε κοινωνικής ομάδας.

Β. Σχολικό, σ.82: Για την επιλογή των υποψηφίων βουλευτών [...] από πελατειακές σχέσεις και εξυπηρετήσεις. Επίσης, σ.84: Οι υποψήφιοι βουλευτές [...] και από τα κατώτερα στρώματα.

ΘΕΜΑ Β2

Α. Σχολικό, σ.154: Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αγροτική [...] αντί εργατικού προλεταριάτου.

Β. Σχολικό, σ.154: Εξάλλου, δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση [...] Επιπλέον, έτσι εποικίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

ΘΕΜΑ Γ1

Για την απάντηση να αντληθούν στοιχεία από τα κάτωθι:

A.

-Σχολικό σ.217: Δύο μεγάλα εξωτερικά γεγονότα [...] Ανατολικής Ρωμυλίας. Το γεγονός αυτό ώθησε τον Βενιζέλο να συντάξει χειρόγραφη προκήρυξη στις 22 Σεπτεμβρίου 1908, με την οποία απευθυνόταν στον ελληνισμό της Κρήτης. Συγκεκριμένα, θεωρούσε ότι η ένωση του νησιού με την Ελλάδα αποτελούσε πλέον μονόδρομο και καλούσε το λαό σε μη ένοπλη συγκέντρωση στα Χανιά την επομένη. Στο ίδιο πνεύμα κινούνταν και το «Διάγγελμα της Κυβερνήσεως της Κρήτης». Εκεί τονίζεται ότι η ένωση του νησιού με το εθνικό κέντρο αποτελούσε «ιερό καθήκον», πολύ μάλιστα περισσότερο από τη στιγμή που είχαν αρθεί όλα τα εμπόδια—«τον τελευταίο δεσμόν», όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά. Δικαιολογητική βάση για το διάβημα αποτελούσαν οι εξελίξεις στη Βαλκανική χερσόνησο, δηλαδή η ανεξαρτησία της Βουλγαρίας και η προσάρτηση της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης από την Αυστροουγγαρία. Επισημαίνεται επίσης η ανάγκη να φανεί ο ελληνισμός του νησιού αντάξιος των ιστορικών εξελίξεων και να τηρηθεί η δημόσια τάξη, εννοώντας ότι δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να υπάρξουν πράξεις και ενέργειες που να θίγουν «τα συμφέροντα» της μουσουλμανικής μειονότητας του νησιού. Επομένως, και σ' αυτήντην περίπτωση, όφειλαν οι Κρητικοί να τηρήσουν το «καθήκον» τους, όπως και σε άλλες περιπτώσεις κατά το παρελθόν.

-Σχολικό σ.217: Η ελληνική κυβέρνηση του Γ.Θεοτόκη [...] ψήφισμα (24 Σεπτ. 1908). Το πνεύμα της αποφασιστικότητας που διέκρινε τους Κρήτες στη δεδομένη συγκυρία αποτυπώνεται στο εν λόγω ψήφισμα. Οι συντάκτες τονίζουν ότι η κυβέρνηση της Κρήτης, αφουγκραζόμενη το διαχρονικό, «αναλλοίωτον», φρόνημα του Κρητικού λαού, κηρύσσει την ανεξαρτησία και την ένωση με το Ελληνικό κράτος, ως «αδιαίρετον και αδιάσπαστον» τμήμα του. Ταυτοχρόνως, δίνεται η εντολή στις «Αρχές» του νησιού – διοικητικές, στρατιωτικές, οικονομικές κ.α.- να εξακολουθήσουν να ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με το πνεύμα του ψηφίσματος, δηλαδή ως εντεταλμένοι υπάλληλοι του Ελληνικού Βασιλείου πλέον.

-Σχολικό, σ.217: Για την επίσημη έναρξη[...] σιωπηρά τις νέες εξελίξεις.

B.

- Σχολικό,σ.218: Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες [...] όπως το είχαν υπογράψει το 1898.Ωστόσο, όπως τονίζει ο Κ.Σβολόπουλος, ακολούθησε πυρετός διαπραγματεύσεων και ζυμώσεων μεταξύ των Δυνάμεων και της Πύλης. Πράγματι, οι Δυνάμεις δεν ήταν απόλυτα αρνητικές στις νέες εξελίξεις που λάμβαναν χώρα στην Κρήτη, ωστόσο εξαρτούσαν τη στάση από μια παράμετρο: να διατηρηθεί η τάξη στη νησί και να «εξασφαλισθή η προστασία του μουσουλμανικού πληθυσμού». Το Νεοτουρκικό καθεστώς, που είχε επιβληθεί στην Κων/πολη το 1908, φαινόταν υποχωρητικό μπροστά στα τετελεσμένα γεγονότα της Βαλκανικής, συνεπώς δεν ήταν διατεθειμένο να δεχτεί νέα ήττα στην περίπτωση της Κρήτης. Η ματαίωση της ένωσης θα αποτελούσε για το νεοπαγές τουρκικό καθεστώς μια πρώτη διπλωματική επιτυχία. Η στάση αυτή των Νεοτούρκων κατέστησε αρχικά τις Δυνάμεις «επιφυλακτικές» και στην συνέχεια αρνητικές στο ενδεχόμενο της ένωσης. Την ίδια στιγμή ,η Πύλη επιχειρούσε να εκμαιεύσει τις τελικές προθέσεις των Ευρωπαϊκών αυλών για το ζήτημα. Οι αντιδράσεις αυτές δεν ευνοούσαν την ελληνική πλευρά, εντούτοις η απόφαση των Δυνάμεων ήταν να ανακαλέσουν τα στρατιωτικά τους τμήματα (όσα είχαν απομείνει στο νησί). Ημέρα καταληκτική για την απόσυρση των στρατευμάτων ορίστηκε η 24^η Ιουλίου 1909, σύμφωνα με την απόφαση της 30^{ης} Ιουνίου και τη διευκρίνιση ότι ήταν αποφασισμένοι να «προστατεύσουν» τη μουσουλμανική μειονότητα και να κάνουν οτιδήποτε χρειαστεί για την τήρηση της τάξης αλλά και τα «επικυριαρχικά δικαιώματα» του Σουλτάνου.

-Σχολικό σ.218: Όταν όμως υψώθηκε [...] απέκοψαν τον ιστό της.

ΘΕΜΑ Δ1

Για την απάντηση να αντληθούν στοιχεία από τα κάτωθι:

A.

-Σχολικό σ.20: Μετά την ανάπτυξη της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας τον 18^οαι., ακολούθησαν δύσκολα χρόνια [...] γνώση των ναυτικών υποθέσεων. Στις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο χώρο της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας επικεντρώνει την αναλυτική του προσέγγιση ο Γ.Λεονταρίτης στο έργο του «Ελληνική εμπορική ναυτιλία», επισημαίνοντας ότι, παρά τις εκτεταμένες καταστροφές, είχε «περισωθεί ένας ισχυρός πυρήνας» ναυτιλιακής δραστηριότητας. Και ως προς τα δύο εμβληματικά, ως προς τη ναυτοσύνη, νησιά, την Ύδρα

και τις Σπέτσες, υπήρχαν σημαντικές απώλειες, αφού το πρώτο απώλεσε το 78% του εμπορικού του ναυτικού και το δεύτερο το 50%. Ωστόσο, η Ύδρα διέθετε ακόμη 100 πλοία συνολικής χωρητικότητας 10.240 τόνων, ενώ οι Σπέτσες είχαν στο δυναμικό τους 50 πλοία με συνολική χωρητικότητα 10.324 τόνων και, μάλιστα, όλα τα πλοία ήταν άνω των 30 τόνων. Αυτή ήταν η παρακαταθήκη για μια νέα ανοδική πορεία. Τα νεοσύστατα ναυπηγεία σε νησιά και λιμάνια ανά την επικράτεια συνιστούσαν μια νέα κατάσταση, στην οποία η ναυπηγική αποτελούσε πλέον μια από τις «σημαντικότερες βιομηχανίες» της χώρας κατά τον Γ.Λεονταρίτη. Στον δοθέντα στατιστικό πίνακα αποτυπώνεται εύγλωττα αυτή η εξέλιξη. Το Γαλαξίδι, το 1840, διέθετε 64 ποντοπόρα φορτηγά ιστιοφόρα, ενώ το 1870 ο αριθμός ανήλθε στα 319. Ειδικά για το Γαλαξίδι, το σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο της Στερεάς, η Τζ.Χαρλαύτη επισημαίνει ότι πενταπλασίασε το στόλο του μέσα σε μια τριακονταετία (1840-1870), φτάνοντας τα 320 πλοία και αποτελώντας ικανό ανταγωνιστή της Σύρου, η οποία, ωστόσο, υπερτερούσε σταθερά. Έτσι, το Γαλαξίδι γνωρίζει ευημερία, έχοντας καταστεί ένα ισχυρότατο ναυτιλιακό και ναυπηγικό κέντρο της δυτικής Ελλάδας. Τα αντίστοιχα νούμερα για τις Σπέτσες ήταν 26 και 211, για την Ύδρα 24 και 119, ενώ εντυπωσιακή είναι η εμφάνιση του Πειραιά, όπου το ένα πλοίο του 1840 αποτελούσε την πρώτη ένδειξη για την κατακόρυφη ανάπτυξη που ακολούθησε. Ήδη, το 1870, τα ανάλογα πλοία είχαν φτάσει τα 49.

-Σχολικό σ.21: Τέλος, στην ανάπτυξη αυτή [...] και αργότερα στην Αίγυπτο.

B.

-Σχολικό, σ.20: Στο ελληνικό κράτος, στη θέση [...] κυρίως από τη Χίο, κάτι που επισημαίνεται και από τον Β.Καρδάση, ο οποίος υπογραμμίζει τη σημασία όχι μόνο των Χίων αλλά και των Ψαριανών ναυπηγών στη ναυτιλιακή άνθιση της Σύρου.

-Σχολικό σ.20: Η στρατηγική θέση του νησιού [...] ναυτιλιακού κέντρου. Αναφερόμενος στην πρωτεύουσα των Κυκλάδων, ο Γ.Λεονταρίτης τονίζει την υψηλή ανάπτυξη που την καθιστούσε ανταγωνιστική με τον Πειραιά. Ήδη, κατά την περίοδο 1827-1834, στη Σύρο είχαν ναυπηγηθεί 260 πλοία. Σύμφωνα με την Τζ.Χαρλαύτη, το νησί το 1870 διέθετε 700 ιστιοφόρα, διατηρώντας υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι πλούσιες εμπορικές δραστηριότητες της Σύρου καθιστούν ευεξήγητη τη διατήρησή της για μεγάλο χρονικό διάστημα στα κορυφαία ναυτιλιακά κέντρα. Κύριος μοχλός συσσώρευσης πλούτου το διαμετακομιστικό εμπόριο, με τις εισαγωγές να αποτελούν κύρια

ασχολία των ρεκτών Συριανών εμπόρων. Επρόκειτο για έναν εμπορικό κόμβο που ένωνε Ανατολή και Δύση σε μια συνεχή ανατροφοδότηση και διακίνηση αγαθών, όπως επίσης και προς τον ελλαδικό ηπειρωτικό χώρο. Εκτός όμως από τη μέθοδο transit, το ναυπηγείο του νησιού συνιστούσε ένα ζωντανό κύτταρο οικονομικής δραστηριότητας και επαγγελματικής απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού: 1.000 ειδικευμένοι εργαζόμενοι, από τις 7.650 συνολικά του ενεργού πληθυσμού – σύμφωνα με την απογραφή του 1850-δίνουν απ'τά δείγματα της ανάπτυξης και της σημασίας που είχε η Σύρος.